

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ
KATEDRA FILOSOFIE

Karl Jaspers a jeho filosofie existence

Marek Novák

Bakalářská práce

2017

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Marek Novák**
Osobní číslo: **H13148**
Studijní program: **B6101 Filozofie**
Studijní obor: **Filozofie**
Název tématu: **Karl Jaspers a jeho filosofie existence**
Zadávající katedra: **Katedra filosofie**

PhDr. Aleš Prásky, Ph.D.
Katedra filosofie

Zásady pro vypracování:

Bakalářská práce se zaměří na filosofii existence u Karla Jaspersa. Jaspers je považován za předního myslitele existencialismu 20. století. Ve své filosofii existence vychází z Nietzscheho a Kierkegaarda. Autor práce bude čerpat zejména z Jaspersova hlavního díla Philosophie I - III, ale přihlédně i k českým překladům a jiné sekundární literatuře.

[Faint signatures and stamps are visible at the bottom of the page, including a circular stamp of the Faculty of Arts and the name of the chair.]

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

JASPERS, Karl. *Philosophie*. Berlin: Springer, 1973. ISBN 0387063242.

JASPERS, Karl. *Úvod do filosofie: dvanáct rozhlasových přednášek*. 1. vyd. Praha: Oikoymenh, 1996, 119 s. Oikúmené. ISBN 80-86005-05-4.

JASPERS, Karl. *Duchovní situace doby*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2008, 191 s. Europa (Academia). ISBN 978-80-200-1646-1.

THURNHER, Rainer, Wolfgang RÖD a Heinrich SCHMIDINGER. *Filosofie 19. a 20. století*. Vyd. 1. Praha: OIKOYMENH, 2009, 523 s. *Dějiny filosofie (OIKOYMENH)*. ISBN 978-80-7298-177-9.

Existentialism from Dostoevsky to Sartre. Editor Walter Arnold Kaufmann. Cleveland: World Publishing Company, 1956, 321 s. Meridian books, M 39.

...toho, kdo je poskytnutá pomoc a učí, jak se učít, je Univerzita Pardubice, která se snaží poskytnout potřebný přípravek na vědu a kulturu, která se snaží být důležitá a rozvíjet se v oblasti vědy a kultury, která se snaží být důležitá a rozvíjet se v oblasti vědy a kultury.

V Pardubicích dne 27. 4. 2017

Marek Těsák

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Aleš Prázný, Ph.D.**
Katedra filosofie

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2016**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

 Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
532 10 Pardubice, Studentská 84

L.S.

Mgr. Tomáš Hejduk, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 1. listopadu 2015

PROHLÁŠENÍ

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše. Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 25. 6. 2017

Marek Novák

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval doc. PhDr. Aleši Práznému, Ph.D., za cenné rady týkající se této práce.

Resumé

Předložená práce se zabývá Jaspersovým pojetím filosofie existence v kontextu mezních situací, *Duchovní situace doby* a *Otázkou viny*. V úvodu se seznamujeme s prací a její strukturou. Následuje pojetí filosofie existence u Jasperse. V kapitole Existence a mezní situace se zabývá významem mezní situace pro existenci. Každý člověk je vždy v nějaké situaci. Mezi mezní situace řadí Jaspers smrt, utrpení, boj a vinu. Není žádný rozdíl mezi existováním a nacházením se v mezních situacích. Další část práce se věnuje pojmu existence v díle *Duchovní situace doby*. Nejzávažněji se v této části jeví být skutečnost, že člověk je součástí masy a masa se snaží člověka pohltit. Oproti tomu Jaspers postavil pojem pobývání, ve kterém jsme a které je životem. Konec práce je věnován *Otázce viny* a existenci, kde je přiblížena existence na pozadí otázky viny.

Klíčová slova: Karl Jaspers, existence, filosofie existence, rozum, transcendence

Summary

This submitted paper deals with Jaspers' concept of the philosophy of existence in the context of marginal situations, the *Spiritual Situation of the Age* and the *Question of Guilt*. In the introduction we are getting familiar with the work and its structure. The concept of Jaspers' philosophy of existence follows. In chapter Existence and marginal situation I deal with the importance of the marginal situation for existence. Every person is always in some situation. Among the marginal situations Jaspers ranks death, suffering, struggle and guilt. There is no difference between existence and being in marginal situations. Another part of my work deals with the concept of existence in the work of the *Spiritual Situation of the Age*. The most important thing in this part is the fact that man is part of the mass of people and this mass is trying to absorb him. Jaspers, on the other hand, has created the concept of living in which we are and which is life. The end of the work is dedicated to the question of guilt and the existence where the existence is brought closer to the background of guilt.

Key words: Karl Jaspers, existence, philosophy of existence, reason, transcendence

Obsah

Úvod	9
1. Filosofie existence	11
1.1. Pojetí existence u Karla Jaspersa.....	11
2. Existence v mezní situaci	13
2.1. Situace jako taková a situace a mezní situace.....	13
2.2. Mezní situace a existence.....	14
2.3. Stupně skoku, jímž se stáváme existencí v mezních situacích.....	15
2.4. Podvojnost bytí světa.....	16
3. Duchovní situace doby a existence	18
3.1. Situace doby a vysvětlení pojmu duchovní.....	18
3.2. Úvod do existence v <i>Duchovní situaci doby</i>	18
3.3. Situace a pobývání.....	19
3.4. Masa a technika a napětí mezi lidským pobýváním ve světě technickým uspořádání mas.....	21
3.5. Existence, filosofie existence v <i>Duchovní situaci doby</i>	23
3.6. Existence vs. pobývání.....	24
4. Otázka viny a existence	25
4.1. Viny.....	25
4.2. Existence v důsledku viny.....	26
4.3. Existence a myšlení a existence národa.....	26
4.4. Morální vina a existence a vina metafyzická.....	27
4.5. Vina všech a existence a naše očista a existence.....	28
4.6. Pochopení sebe sama, lidské založení a existence.....	29
4.7. Člověk, vina, existence a cesta očisty v <i>Otázce viny</i>	30
Závěr	32
Bibliografie	34

Úvod

Předložená bakalářská práce se zabývá filosofií existence u Karla Jaspere. První kapitola je zaměřena na *filosofii existence*. Ukáží, co existence není a následně přiblížím pojem *komunikace*. Druhá kapitola *Existence a mezní situace* ukazuje zásadní vztah mezi existencí a situací. Především jde o vyjasnění pojmů, se kterými se pracuje a jak tyto pojmy s existencí souvisí. Jsou to například *situace*, *mezní situace*. Třetí kapitola se věnuje existenci v díle *Duchovní situace doby* a je v ní zachyceno Jaspersovo pojetí filosofie existence. Čtvrtá kapitola se zaměřuje na existenci v díle *Otázka viny (Příspěvek k německé otázce)*, protože se v ní vyskytuje existence v kontextu viny. Práce je strukturována podle Jaspersových děl, ve kterých se Jaspers zmiňuje o existenci. Z hlediska Jaspersovy tvorby je pro otázku filosofie existence zásadním spisem druhý díl jeho třísvazkové *Filosofie*, který nese podtitul *Existenzerhellung*.¹ Česky z něho vyšla část nazvaná *Mezní situace*. Za jednotlivé mezní situace Jaspers považuje smrt, utrpení, boj a vinu. Pro předloženou práci jsou mezní situace důležité svým významem, protože se pojí s existencí. Takto se dostáváme k náhledu na existenci z pohledu M. Havelky, který přibližuje Jaspersovo pojetí existence ve své předmluvě v Jaspersově knize *Šifry transcendence*. Havelka v této předmluvě napsal, že „,existence“ podle Jaspere označuje takové Já (Selbst), které se vztahuje ke svým možnostem, a prosvětlení existence je takový proces, který jednotlivci ukazuje jeho původní možnosti, možnosti jeho „svěbytí“ a apeluje, aby je jednatel svým jednáním uskutečnil.“² Podle Jaspere se filosofie silně dotýká existence. Člověk je existencí a je závislý na dalších existencích – lidech. Existence je vždy a všude. Aby mohl člověk filosofovat, musí uchopit sám sebe jako existenci, protože filosofie vždy pochází z myšlení, následně mluvené či psané formy z člověka. Ale na to, aby mohl člověk filosofovat, musí myslet a mít rozum, protože filosofie a rozum spolu souvisí. Jaspers o filosofování tvrdí, že „filosofovat znamená za všech okolností zápasit o svou vnitřní nezávislost.“³ S vnitřní nezávislostí souvisí, že filosof podle Jaspere nelpí na statcích a žije nenáročně.⁴

---

¹ Jedná se o významné Jaspersovo dílo, ale nebylo dosud celé přeloženo do českého jazyka, vyjma kapitoly *Mezní situace*.

² Havelka, M. Karl Jaspers: Život a dílo. In: Jaspers, K. *Šifry transcendence*. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 17.

³ Jaspers, K. *Úvod do filosofie*. Praha: Oikoymenth, 1996, s. 76.

⁴ Tamtéž, s. 76.

Je-li řeč o Jaspersovi a jeho filosofii existence, tak je vhodné poukázat na *šifry transcendence*. Jaspers ve svém díle *Šifry transcendence*, transcendenci definoval takto: „Transcendence je pro nás přítomná tam, kde svět už není zakoušen jako něco, co existuje samo ze sebe, jako něco o sobě jsoucího, věčného, nýbrž jako přechod, ať už je tento přechod popisován v šifrách, nebo je dokonce až po fyziku chápán kosmologicky, jako zvláštní objektivita, která je prakticky irelevantní.“⁵ Narážku na existenci, cítíme v úvodu šifer, když se Jaspers domnívá, že „všechno, co jsme a co konáme, je založeno na našem vědění a na našem vytváření.“⁶ Téma transcendence by nemělo být opomíjeno, když je u Jasperse řeč o existenci. Co jsou to šifry? *Šifry* „označují něco, co člověka přesahuje, něco, co neexistuje jako předmět ve světě, k čemu se vztahují svým představováním a myšlením, co nazýváme řečí šifer.“⁷ Dále „šifry nejsou poznáním něčeho.“⁸ Jelikož se tyto šifry týkají duchovna ve smyslu náboženském, tak „tyto šifry byly po celá tisíciletí pro masy, pro bezpočet lidí něčím naprosto reálným.“⁹ V šifrách si je člověk vědom jejich vážnosti, protože se tato vážnost „skrývá v reálnosti pekelných trestů.“¹⁰ Šifry jsou v Jasperově pojetí nauky o náboženství, která jsou reflektována po celém světě. Tato náboženství jsou brána za filosofická náboženství. „Filosofické náboženství vychází z předpokladu, že lidský život má možnost pozvednout se nad sepětí s faktičností své dané dějinné situace a příslušných horizontů k nadčasovému tušení toho, co je božské a co pak ovšem zůstává zcela neurčité, k tušení „transcendence“.“¹¹

---

⁵ Jaspers, K. *Šifry transcendence*. Praha: Vyšehrad, 2000., s. 73

⁶ Tamtéž, s. 39.

⁷ Tamtéž, s. 59.

⁸ Tamtéž, s. 60.

⁹ Tamtéž, s. 60.

¹⁰ Tamtéž, s. 60.

¹¹ Jaspers, K. *Úvod do filosofie*. Praha: Oikoyomenh, 1996, s. 136.

1. Filosofie existence

1.1. Pojetí existence u Karla Jaspere

Předtím, než si ukážeme pojetí existence u Jaspere, tak si musíme vyjasnit, co existence není. Prozatím bylo zmíněno, co je existence. Jaspers přichází s tvrzením, že existence není ontologií. Doslova *Existenzerhellung ist nicht Ontologie*.¹² Jaspers píše, že původní pluralita je sama existence. Existence jako taková je postavena v komunikaci, ale není jí určeno, aby mohla uvažovat o existenci světa. Je mnoho existencí, které musí existovat, ale nikdy se neseťkají, a které vypadají stejně a nevstoupí bez komunikace do vzájemnosti. Aby se dvě existence mohly spolu setkat, musí spolu komunikovat. Sice spolu mohou komunikovat, ale nemusejí si vzájemně porozumět. Zde rozvineme pojem *komunikace* a s ním i pojem *rozum*. Zprvu se podíváme na *rozum*. Jakékoli filosofování se děje v čase. Abychom mohli filosofovat, musíme mít *rozum*. Kde se rozum nachází? Jaspers přichází s odpovědí, že „něco v nás, co nás na této cestě vede, co nás v našem subjektu pobízí a na objektu přitahuje, aniž by samo bylo něčím uchopitelným, to, čím autenticky filosoficky žijeme, se nazývá rozum.“¹³ Rozum je objímající. Krom toho něco vyžaduje. A tím je komunikace a „je sám totální vůlí ke komunikaci.“¹⁴ Proč však jsme se zabývali *rozumem* a *komunikací*? Protože podle Jaspere „v čase nemůžeme pravdu objektivně vlastnit jakožto jedinou věčnou pravdu, protože pobývání je možné jen s jiným pobýváním a existence přichází k sobě jen s jinou existencí, je tak komunikace formou zjevování pravdy v čase.“¹⁵ Kde se existence nachází a vytváří nějaké vztahy? Podle Jaspere „existence je naopak ve světě; ve vztahu původu k původu, který zažívá bezpodmínečnost uprostřed podmíněnosti veškeré existence na světě.“¹⁶ Já je bytí, jakožto i existence. Jaspers tvrdí, že „Das Sein, das - in der Erscheinung des Daseins - nicht ist, sondern sein kann und sein soll und darum zeitlich entscheidet, ob es ewig ist.“¹⁷ Co je a není *bytí-tu*? Není to mé *bytí-tu* (*Dasein*), které není existencí, ale *člověk* je v tomto *bytí-tu* možná existence. Takže *bytí-tu* není existencí, ale v tomto *bytí-tu* se nachází člověk, který musí být brán jako *možná existence*. Existence je tedy možná. Existence

---

¹² JASPERS, Karl. *Philosophie*. 4., unveränd. Aufl. Berlin: Springer, 1973. s. 429.

¹³ JASPERS, Karl. *Filosofická víra*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1994. Oikoymenh., s. 30.

¹⁴ Tamtéž, s. 32.

¹⁵ Tamtéž, s. 32.

¹⁶ JASPERS Karl. *Philosophie*. 4., unveränd. Aufl. Berlin: Springer, 1973. s. 421.

¹⁷ „Bytí, které - ve vzhledu bytí tu - není, nýbrž může a mělo by být, a proto se rozhodne včas, zda je věčné.“ Tamtéž, s. 1.

není jen možná, ale je ve vztahu s jinou existencí. Tedy, existence je z jiné existence pouze jako svoboda. *Bytí-tu* jako bytí (Sein) žije a umírá; existence nezná smrt, ale stojí v jejím vzestupu nebo sestupu. *Bytí-tu* je zde empirické, existence je jen jako svoboda (*Freiheit*). Pro Jasperse je *bytí-tu*, jako takové, časové, oproti tomu existence je v čase více než sám čas. Mé *bytí-tu* je konečné, za předpokladu, že toto *bytí-tu* není vše, a přesto se rozhodlo být pro sebe. S existencí to je podobné, protože existence zde také není sama pro sebe a pro vše, neboť ona je jen, když je závislá na jiné existenci a transcendenci. Aby mohla být existence, musí mít k sobě další existenci a transcendenci. Z kraje této kapitoly je napsáno, že existence je možná. Možná existence je ve světě jako na poli, na kterém je vyjevena.¹⁸

Existence sama o sobě není nikdy obecná. Je-li tedy existence nepřístupná tomu, kdo o to požádá pouze prostřednictvím objektivního uvažování, zůstává vystaven neustálým pochybnostem. Podle Jasperse filosofování začíná a končí v bodě získaném skokem. Existence není cílem, nýbrž původem filosofování, na kterém se drží. Uchopení existence za své předpoklady, což je zpočátku jen temné pronásledování smyslu a podpory, odmítá pochybnosti a zoufalství o své možnosti a pak se objeví jako nepochopitelná jistota, která osvětluje filosofování. Existence se nedomáhá žádné univerzálnosti. Dle Jasperse je výpověď: „*Ich bin eine Existenz, ohne Sinn.*“¹⁹ nemožná; neboť Bytí existence není objektivní kategorie.

---

¹⁸ Tamtéž, s. 2.

¹⁹ Tamtéž, s. 22.

2. Existence a mezní situace

2.1. Situace jako taková a situace a mezní situace

Každý člověk se ocitá v nějaké situaci. O člověku Jaspers tvrdí, že „byl také myšlen jako mikrokosmos, v němž je vše, co v sobě svět, makrokosmos skrývá.“²⁰ Člověka lze zkoumat z mnoha úhlů pohledu a disciplín jako jsou fyziologie, psychologie, anatomie a sociologie. Podle Jasperse „člověka nelze chápat z „vývoje“ zvířete.“²¹ „Situaci si lze názorně představit jako vzájemnou polohu věcí v prostorově topografickém uspořádání.“²² Toto nám ani Jaspersovi nestačí a pokračuje, že „situace neznamená jenom skutečnost určenou přírodními zákony, ale spíše *skutečnost nadanou smyslem*, která není ani psychická, ani fyzická, nýbrž obojí zároveň jakožto konkrétní skutečnost, která pro mé pobývání znamená výhodu či újmu, šanci nebo mez.“²³ Na této poslední myšlence je vidět, že určení pojmu situace není zcela tak jasné. Člověk je určen jako *pobývání*, které je v nějaké situaci. „Jestliže se jakožto pobývání stále nacházím v situacích, v nichž jedním nebo jimiž se nechám unášet, jsem přece dalek toho, abych situace, v nichž fakticky jsem, také *znal*.“²⁴ To, jak situace existují, je dáno jejich proměnlivostí. Když si uvědomíme, že v situaci nejsme sami, ať je to třeba situace, která nás momentálně ovlivňuje, tak nás ovlivňují i druzí lidé. K těmto lidem patří jejich myšlení. Podle Jasperse je důležité, co si myslí druhý člověk a co si myslí i ostatní lidé. Jaspers nám ukázal, že člověk je již vždy v nějaké situaci. Člověk je pobýváním. „Protože pobývání je bytím v situacích, nemohu nikdy vystoupit ze situace, aniž bych *vstoupil do nějaké jiné*. Veškeré zvládnutí situace znamená, že si tvořím východiska k proměně situace, nikoli že bych mohl zcela zrušit bytí v situaci. Jsem opět konfrontován se svým jednáním v jeho důsledcích jako se situací, *jejímž jsem spoluvůrcem* a která je nyní daností.“²⁵

Druhá část tohoto oddílu se zaměří na situaci a mezní situace. V tuto chvíli se již ocitáme v těsné blízkosti naší existence. Je zapotřebí s pomocí Jasperse vysvětlit pojem *situace* a dostat se k mezním situacím. „Stále se ocitám v situacích, nemohu žít bez boje

---

²⁰ JASPERS, Karl. *Filosofická víra*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1994. Oikoymenh, s. 34.

²¹ Tamtéž, s. 40.

²² JASPERS, Karl. *Mezní situace*. Praha: Oikoymenh, 2016. s. 7.

²³ Tamtéž, s. 7.

²⁴ Tamtéž, s. 8.

²⁵ Tamtéž, s. 9.

a bez utrpení, nevyhnutelně na sebe беру vinu, musím zemřít – to vše jsou situace, které nazývám mezními.“²⁶ Tyto situace jsou *neměnné*, ale mohou různě vypadat, mít jakoukoli podobu. Mezní situace je určena mezí. Jaspers vymezuje mez jako to, co existuje jako jiné. „ale zároveň: toto jiné není přístupno vědomí v pobývání.“²⁷ Ze začátku tohoto oddílu byly vysvětleny pojmy *člověka a situace*. Spojíme-li tyto dva pojmy, vzejde nám lidská situace, kterou je nutno si vyjasnit. Situace jsou proměnné a my lidé se v nich ocitáme. Já jako člověk „sám mohu situaci měnit.“²⁸ Ovšem jsou i situace, které jsou neměnné. Jsou to situace typu: „Musím umřít, musím trpět, musím bojovat, jsem vydán náhodě, nevyhnutelně se zaplétám do viny.“²⁹ Toto jsou situace, které jsou pro nás základní a které se nazývají *mezní situace*. Podle Jasperse „na mezní situace tedy reagujeme buď tím, že si je zastíráme, nebo tím, že je skutečně uchopíme v zoufalství a v opětovném sebenalezení: stáváme se sami sebou v proměně svého vědomí bytí.“³⁰ Až nyní se Jaspers dostává ke spojení mezní situace a existence. „Mezní situace patří k existenci stejně jako situace k vědomí setrávajícímu v imanenci.“³¹

2.2. Mezní situace a existence

Mezní situace se nás dotýkají a nejsme vůči nim lhostejní. Jaspers tvrdí, že „na mezní situace proto reagujeme smysluplně nikoli plánováním a propočtem za účelem jejich překonání, nýbrž zcela jinou aktivitou, *stáváním se existencí, která je v nás možná*. Stáváme se sami sebou tím, že vstupujeme do mezních situací s otevřenými očima.“³² Abychom se stali sami sebou, tak musíme vstoupit do mezních situací a vnímat tyto situace tak, jak jsou. Podle Jasperse lze mezní situace uchopit věděním. Co pro nás je zásadní, je to, že Jaspers je toho názoru, že je zcela jedno, když řekneme, zda jsme v mezní situaci nebo že existujeme. Nejde pouze o samu mezní situaci, ale především o to, jak ji zakoušíme. Zakoušíme-li mezní situace, existujeme.

---

²⁶ Tamtéž, s. 10.

²⁷ Tamtéž, s. 10.

²⁸ JASPERS, Karl. *Úvod do filosofie: dvanáct rozhlasových přednášek*. Praha: Oikoymenh, 1996. s. 16.

²⁹ Tamtéž, s. 16.

³⁰ Tamtéž, s. 17.

³¹ JASPERS, Karl. *Mezní situace*. Praha: Oikoymenh, 2016. s. 10.

³² Tamtéž, s. 11.

2.3. Stupně skoku, jímž se stáváme existencí v mezních situacích

Podle Jasperse se nelze *všemu postavit tváří v tvář*.³³ Jaspers tvrdí, že „jakožto já sám jsem jakoby vně svého pobývacího života a odtud vstupuji do světa, abych se v něm orientoval, nikoli již jako pobývání žijící pouze kvůli svým partikulárním účelům ve svých situacích, nýbrž jako já sám kvůli svému vědění o všem a o celku – vědění, jež si jako vědění postačuje.“³⁴ Abychom se dostali k vlastnímu bytí, tak ho musíme těžít v oblasti osamělosti. V této osamělosti je vše problematické. Toto vše se nalézá ve světě. Tímto nelze pojem *osamělosti* uzavřít, protože Jaspers tento pojem dotahuje do konce: „Tato osamělost není definitivní, neboť v sobě skrývá jiné možnosti. Je okem *pobývání*, které v ní v prvním skoku proniká samo nad sebe.“³⁵ Po tomto skoku zůstáváme i nadále pobýváním, jež se nachází v situacích. Toto pobývání je možnou existencí. Možná existence je zároveň pobýváním. Této existence se dotýkají skutečné věci. Důležitý pro každou existenci je svět, protože nebýt světa, nebyla by existence taková, jakou ji známe. „Svět pro mne není pouze předmětem vědění, který mi smí zůstat lhostejným, nýbrž je v něm mé bytí, jež je mi vlastní a v němž jsem otřesen.“³⁶ Existují situace, které nelze ovládnout vědění, ale lze je uchopit pouze pomocí existence. Jaspers toto vysvětluje takto: „Ty situace, nad nimiž nezískávám vládu svým vědění, mohu uchopit pouze existenciálně.“³⁷

Mezní situace osvětlil Jaspers pomocí *možné existence* takto: „Jestliže vysvětlujeme mezní situace, nečiníme tak jakožto existence – která je sama sebou až ve své dějinné skutečnosti a už neuvažuje v nezařazeném odstupu -, nýbrž jakožto možná existence, která je pouze připravena ke skoku, aniž by tento skok již uskutečnila.“³⁸ Jaspers se v návaznosti na existenci zabývá *uvažováním*. Pro existenci je důležité *uvažování*, které nemusí být existencí, protože skrze něj se více ukazují situace a ty se nám ukazují objektivně. „Neboť to, co vím, připravuje to, čím mohu být, a i když toto vědění je možné jen v osvojení punktuální existence, ještě nejsem tím, co vím při svém filosofickém promýšlení.“³⁹ V tomto tvrzení se nám prolíná to, čím jsme se tu zabývali. Lidská existence je závislá na situaci. Člověk je podle Jasperse existencí, která je mezní

---

³³ Tamtéž, s. 12.

³⁴ Tamtéž, s. 12.

³⁵ Tamtéž, s. 13.

³⁶ Tamtéž, s. 14.

³⁷ Tamtéž, s. 14.

³⁸ Tamtéž, s. 15.

³⁹ Tamtéž, s. 15.

situací. Nejsme jenom živé bytosti, které jsou závislé na nějakých situacích, které jsou zvláštní, ale jsme existencemi, které se drží mezní situace pobývání. Tyto mezní situace pobývání k nám patří. Tomuto můžeme spolu s Jaspersem říkat tzv., třetí skok. V tomto skoku se mění *možná existence* na *skutečnou existenci*. Třetí skok je vlastní a v něm se z možné existence stává existence skutečná. Skoky jsou formovány, mají své fáze a vliv na existenci. Jaspers formy skoku popsal jako skoky od pobývání k existenci. První forma je skokem k *zárodečné existenci*, která uzavírá sama sebe v sobě. Druhá je skokem k existenci, existence *prosvětluje* samu sebe. Prosvětluje se jako *možnost*. Třetí je skokem ke *skutečné existenci*.⁴⁰ Podle Jaspersa se existence z *možné* změnila na *skutečnou*. Tyto skoky se uskutečňují v nás. Skoky Jaspers vysvětlil takto: „Skok k existenci je vědomým vnitřním konáním, jímž přecházím z předchozího stavu do stavu následujícího, takže jeho původcem jsem si já sám jakožto svůj vlastní počátek, ale takovým způsobem, že již na začátku vím o sobě jako o tom, kdo byl.“⁴¹ V této souvislosti hraje důležitou roli osamělost. Jaspers je toho názoru, že abychom se stali existencí, tak musíme sami být.⁴² K existenci se pojí svět s prostorem, bez kterého by existence nebyla možná. Co vytváří tento prostor? Podle Jaspersa: „*Prosvětlování existence jakožto filosofující myšlení* vytváří prostor, v němž existence může artikulovat svou rozhodnost.“⁴³ Čím se *skutečná existence* vyjadřuje, čím je? Jaspers dodává, že „její mlčení přesahuje vědění o světě a filosofující myšlení o možném. Skutečná existence obojí nese v sobě a zároveň obojí nechává za sebou.“⁴⁴

2.4. Podvojnost bytí světa

Není zcela jasné, co člověk je – zda je pobýváním či možnou existencí. Je však zřejmé, že jsme-li to či ono, tak se někde očitáme. V tomto případě v situacích nebo v mezních situacích.⁴⁵ Dle Jaspersa není člověk již jen ve světě, ale přesto existuje potud, pokud se ve světě vyjevuje.⁴⁶ Podmínka, kterou si Jaspers stanovil je vyjevování se *ve světě*. Dalším zajímavým Jaspersovým poznatkem je, že „pobýváním nebo také možná existence se probírá skrze mystiku a pozitivismus, od těchto dvou skutečností, tj., mystika

---

⁴⁰ Tamtéž, s. 16.

⁴¹ Tamtéž, s. 16.

⁴² Tamtéž, s. 17.

⁴³ Tamtéž, s. 18.

⁴⁴ Tamtéž, s. 18.

⁴⁵ Tamtéž, s. 19.

⁴⁶ Tamtéž, s. 19.

a pozitivismus, se odráží existence, aby se *navrátila do podvojnosti* bytí světa.⁴⁷ Zde se zastavíme u pojmů – mystik a pozitivista. Podle Jasperse „mystik ve skutečnosti nadále žije v tomto světě, jeho mystické bytí-vně-světa a jeho každodenní život jsou dva paralelní děje, jež postrádají vzájemný vztah.“⁴⁸ Zatímco „pozitivista naproti tomu nemůže dojít klidu ve světě jakožto pouhém světě.“⁴⁹ Když se existence vyjevuje, tak já v tomto vyjevování jsem stále časový. Jakou roli zde hraje čas? Čas není podstatný, ale když se existence vyjevuje, tak se stává absolutně závažný. Existence se děje neustále, tím, že existujeme, jsme nadčasoví.⁵⁰

---

⁴⁷ Tamtéž, s. 20.

⁴⁸ Tamtéž, s. 19.

⁴⁹ Tamtéž, s. 20.

⁵⁰ Tamtéž, s. 20.

3. Duchovní situace doby a existence

3.1. Situace doby a vysvětlení pojmu *duchovní*

Co je to duchovní situace doby? Již v úvodu knihy *Duchovní situace doby* Jaspers píše, že „už více než jedno století se lidé stále naléhavěji ptají po *situaci doby*; tuto otázku zodpovídá za svůj okamžik každá generace.“⁵¹ Zde je zřejmé, že na se Jaspers nejvíce zaměřuje, jsou lidé, kteří se po této situaci ptají. Tito lidé se dříve obávali ohrožení duchovního světa. *Duchovní situace* je téma, které nelze vyčerpat, ani fixovat, protože čím více se promýšlí, tím více se i proměňuje. Podle Jasperse „každý ví, že stav světa, v němž žijeme, není definitivní.“⁵²

Téma *situace doby* je nevyčerpatelné. V *Duchovní situaci doby* jde Jaspersovi o bytí samotného člověka. Člověk se nachází v určité době, ze které není možno se vymanit a za druhé, „člověk je duch a situace vlastního člověka je duchovní situací.“⁵³ V jakékoli době se něco děje a člověk je do tohoto dění světa zařazen tím, že je do té doby narozením vržen. Jaspers se domnívá, že člověk je v obležení a v přímém kontaktu s ekonomikou a průmyslem.⁵⁴ Průmyslem je myšlena technika – technické stroje. V návaznosti na ekonomii a techniku je pojena existence. Tato existence je v nějaké situaci, která je nestálá, stále se měnící a nemožná ji změnit. Jsou dvě možnosti, kterými se člověk může osvobodit. Jedna vede k nesvobodě, kdy se nechá člověk pohltit. Druhá vede opačným směrem k svobodnému bytí sebe sama.

3.2. Úvod do existence v *Duchovní situaci doby*

Za *situaci doby* zodpovídá každá generace.⁵⁵ Před světovou válkou se o *situaci doby* zajímalo méně lidí, než po válce světové. Jaspers k problému říká, že „byly doby, v nichž člověk cítil svůj svět jako *setrvalý*, jak je mezi zmizelým zlatým věkem a od božstva přicházejícím koncem světa.“⁵⁶ V těchto dobách žil člověk, tak jak žil a nestaral se o změnu světa, místo toho aby myslel na svět, dával přednost sám sobě a snažil se o to, aby se mu v dané situaci žilo co nejlépe. Z toho Jaspersovi vyplývá, že „svět byl jeho, i když byl vcelku nicotný, protože člověk viděl své bytí v transcendenci.“⁵⁷ Nyní je

---

⁵¹ Jaspers, K. *Duchovní situace doby*. Praha: Academia, 2008, s. 23.

⁵² Tamtéž, s. 23.

⁵³ Tamtéž, s. 25.

⁵⁴ Tamtéž, s. 38.

⁵⁵ Tamtéž, s. 23.

⁵⁶ Tamtéž, s. 23.

⁵⁷ Tamtéž, s. 23.

situace zcela jiná, protože si člověk uvědomuje své bytí a to proto, že „si je vědom lidského bytí jen v jedné dějinně určené situaci.“⁵⁸ Podle Jasperse se lidé chtějí dostat k samotnému základu skutečnosti, ve které jsou. Člověk neuvažuje pouze o světě, ale i o chápání světa a snaží se pochopit svět jako místo, v němž pobývá.⁵⁹ K pobývání se váže pohyb, který Jaspers vysvětluje takto: „Jsme v *pohybu*, který jako změna vědění vynucuje změnu pobývání, a jako změna pobývání opět změnu vědouceho vědomí.“⁶⁰ Člověk žije v určitých *situacích* lidského bytí, každou tuto *situaci* dokážeme vnímat jen děje-li se v situaci, která je pro nás určená a která jde z jiného k jinému. Člověk, nejenže sám o sobě ví, ale má i svůj vlastní svět, který se snaží nejen poznat, ale i přeměnit a prokousává se děním v přírodě. Je bytostí, jež se může svobodně rozhodovat, je duchem a jeho vlastní *situace* se stává *situací* duchovní.⁶¹

3.3. Situace a pobývání

Předtím, než byl vysvětlen pojem *situace*, se o *situaci* mluvilo jen jako o „abstraktní neurčitosti.“⁶² Jak již bylo řečeno, každý živý člověk se ocitá vždy v nějaké situaci. Toto se netýká jen jednoho člověka, nýbrž skupiny lidí, různých uskupení, organizací a institucí. Instituce⁶³. Vůle jednotlivců je uchopena jakožto nějaká věc a nachází se v nějaké *situaci*.

Situace rozdělil Jaspers na *nevědomé* anebo ty, jež jsou viděny jako přítomné *nějakou sobě samé vědomou vůlí*.⁶⁴ Je-li *situace* vědomá, tak nám říká, jak se máme chovat. Není možné, aby se skrze tuto vědomou *situaci* něco nevyhnutelně stalo. *Situace* nás drží v určitých hranicích, ve kterých je možné konat a je možné ji pochopit, tak i zahlédnout. Jestliže ji člověk zahlédne, stane se jejím pánem. Jaspers tvrdí, že „když hledám *duchovní situaci doby*, pak *chci být nějakým člověkem*; pokud ještě stojím proti tomuto lidství, přemýšlím o jeho budoucnosti a uskutečnění; jakmile jsem jím však sám, snažím se je myšlenkově uskutečnit osvětlením fakticky zachycených situací ve svém pobývání.“⁶⁵ Jak je tato *situace* myšlena? Jaspers odpovídá, že se člověk nachází jako pobývání v *situacích*, které jsou sociologické, ekonomické a politické, přičemž se nesmí

---

⁵⁸ Tamtéž, s. 23.

⁵⁹ Tamtéž, s. 24.

⁶⁰ Tamtéž, s. 24.

⁶¹ Tamtéž, s. 25.

⁶² Tamtéž, s. 39.

⁶³ Jaspers těmito institucemi myslí např. církve, univerzity, divadla.

⁶⁴ Tamtéž, s. 39.

⁶⁵ Tamtéž, s. 39.

opomenout pojem *pobývání*.⁶⁶ Dle Jasperse „pobývání člověka jako *vědomí* stojí za druhé v prostoru toho, co je poznatelné. Dějinně získané a nyní existující vědění, ve svém obsahu a způsobu, jak se stává vědomým a jak se vědění metodicky odlišuje a rozšiřuje, to je situace jako možná jasnost člověka.“⁶⁷ Hledáme-li duchovní situaci, je nutné zohlednit *faktické pobývání*, možnou *jasnost vědění*, apelující *bytí sebou v jeho víře*, tedy vše, v čem se každý jednotlivý člověk nachází.⁶⁸ Jedinec má mnohem větší možnosti pohybu, než tomu bylo v dobách minulých. Dříve se člověk mohl stát jen tím, co mu dovolovalo jeho vzdělání a postavení ve společnosti. Skupiny lidí mohou mít společné myšlenky, které se šíří světem, stejně tak zábavu, prostředky na dopravu a hesla. Ač se zdá, tak sociologická situace není rozhodující.

Pobývání. V pobývání se něco děje, v pobývání jsme, pobývání je život. Pobývání můžeme vidět pomocí samozřejmosti, která je všestranná a zabezpečují se masy za pomoci vynálezů, které jsou technické. Pobývání má řád, který má své meze a tento řád se stále zdá být narušený trvale a je hrozba, že se může kdykoli rozpadnout. V celku „*meze řádu pobývání* nechávají vyvstat stát, ducha i lidské bytí samo jako původy lidského konání, jež nevstupují do žádného řádu pobývání, i když tento řád teprve umožňují.“⁶⁹

S existencí člověka a jeho pobýváním se pojí technika i aparát. Technika ovlivňuje lidský život a celkově i stav populace. Jaspers tvrdí, že „podle odhadů činil počet obyvatel na Zemi v roce 1800 asi 850 milionů lidí, dnes 1 800 milionů. Tento nebývalý nárůst obyvatelstva během jediného stolení byl umožněn technikou.“⁷⁰ Tím jak se vyvíjela a stále vyvíjí technika, tak se svým způsobem vyvíjí i člověk. Vývoj společnosti, ovlivněný technikou, je řízen plánovitě. Tento vývoj se pojí s *racionalizací* konání a *mechanizací*.⁷¹ Tím, že je práce promyšlená a má svá pravidla, je nucen člověk se přizpůsobit a fungovat v mašinérii, kde má své místo. Aparát, zmíněný již výše se pojí s masou. Jaspers zastává stanovisko, že „masy obyvatel nemohou žít bez obrovského výkonného aparátu, v němž spolupracují jako kolečka, aby si umožnily pobývání. Za to jsme zaopatřeni, jak ještě nikdy v dějinách masy lidí nebyly.“⁷² Zdá se, že lidská existence je zabezpečena. Aby

---

⁶⁶ Tamtéž, s. 40.

⁶⁷ Tamtéž, s. 39.

⁶⁸ Tamtéž, s. 40.

⁶⁹ Tamtéž, s. 48.

⁷⁰ Tamtéž, s. 48.

⁷¹ Tamtéž, s. 49.

⁷² Tamtéž, s. 49.

mohly být masy zaopatřeny, musí se dít za souhry racionalizace a mechanizace. Ve společnosti již není hospodářství v rukou otroků, ale lidé hospodaří, tak aby se uživili, přičemž je jeden na druhém závislý. Samotný celek funguje díky tomuto spolupůsobení lidí. Aparát má svou politickou strukturu a jeho podoba je demokratická, díky čemuž, nemůže nikdo násilně diktovat, co má dělat, aniž by trpěl.

3.4. Masa a technika a napětí mezi lidským pobýváním ve světě technickým uspořádání mas

S masou se pojí technika, obě vznikaly společně. Technika musí být ovládána a ovládá jí určitý počet lidí, avšak na otázku „*Co je masa?*“ není jednoduché odpovědět, protože masa nemá žádnou podstatu a je vnějškově kvantitativní. V mase je dav lidí, který je nerozčleněný a nachází se v situaci, ve které jsou lidé přítomni. Masa je veřejností a je i určitým druhem produktu, v takovéto mase jsou vytvořeny vrstvy, které spolu souvisí a to jak duchovně, tak svým slovem a míněním. Masa je tedy podle Jasperse „*celkovost* lidí, kteří jsou v aparátu řádu pobývání *členění* tak, že rozhodovat musí vůle a vlastnosti většiny, je kontinuálně působící moc našeho světa, která se jen přechodně projevuje ve veřejnosti a v mase jako lidském davu.“⁷³ Být v mase, neznámá, že je člověk v ní sám sebou. V mase nepanuje nikdy klid, nýbrž je v ní napětí. Příkladem, že co má druhý, chci i já. „Skrytě tu panuje závist a snaha užívat si více a mít větší platnost.“⁷⁴ Naším zájmem by měla být masa s jejím aparátem, protože masa je naším pánem. Ten, kdo neklame sám sebe, tak pro něho je masa polem, které má dokonalou existenční závislost, starost, povinnost a uplatnění. Jaspers tvrdí, že „i rozčleněná masa se vždy opět stává bezduchou a nelidskou. Je pobýváním bez existence, pověrou bez víry. Může všechno rozšlapat, má tendenci nestrpět žádnou samostatnost a žádnou velikost, ale cepovat lidi tak, aby se stali mravenci.“⁷⁵ Tím, že masa nestrpí žádnou samostatnost a ani velikost, lidi jsou jí ovládáni a žijí jako v mraveništi, kde každý článek má svou funkci a význam, se dotýká přímo lidské existence.

Zaměříme se na *napětí mezi lidským pobýváním ve světě a technickým uspořádání mas*. Jaspers je toho názoru, že „meze řádu pobývání je dána specificky moderním rozporem: masový řád buduje univerzální *aparát* pobývání, který vlastně lidský svět

---

⁷³ Tamtéž, s. 51.

⁷⁴ Tamtéž, s. 52.

⁷⁵ Tamtéž, s. 53.

pobývání ničí.“⁷⁶ Člověk sám v sobě žije se svými myšlenkami a hledí vpřed a není osamocen, protože ho obklopuje rodina, lidé, se kterými komunikuje, patří do určitého národa, který tvoří historický celek. Je sám sebou skrze tradici, která mu tvoří základ. Člověk má odpovědnost za budoucnost nejen svou, ale i za ostatní. Pobývání člověka je stálé a je v objetí ducha, který je součástí smyslově přítomného celku. Masy musí být zaopatřeny technickým řádem.⁷⁷ Tento „technický řád pobývání k zaopatření mas má nejprve tyto skutečné světy člověka ještě udržet tím, že je obesílá zbožím.“⁷⁸ Vztah člověka a řádu pobývání, o něm Jaspers tvrdí, že „člověk jako jednotlivec nikdy zcela nevstoupí do řádu pobývání, který by mu nechal bytí jen jako funkci pro setrvání celku.“⁷⁹

Naše vůle, která je nám vlastní, se vzpírá. Ve vzpírání dochází k boji a podvodu, ve kterém se hledá. V této myšlence bylo vysloveno *vlastní bytí sebou*.⁸⁰ Řád pobývání je ohrožen, protože „vlastní vůle vytváří prostor, v němž se bytí sebou může uskutečnit jako existence, je vůle téměř tělem existence, které je – pro sebe vzato – její zkázou, za určitých podmínek však její skutečností.“⁸¹ Na začátku oddílu bylo zmíněno napětí mezi lidským pobýváním ve světě a technickým uspořádání mas. Dle Jasperse: „Hledají-li tedy vlastní vůle a existence svůj svět, upadají do sporu s univerzálním řádem pobývání.“⁸² Vrátime-li se k pojmu *existence* je nutno dodat slovy Jasperse, že „nárok vlastní vůle a existence lze zrušit tak málo, jako po uskutečnění masového pobývání nutnost univerzální aparatury coby podmínky pobývání každého jednotlivce.“⁸³ Člověk zůstává člověkem ve svém dějinném prostředí, tímto prostředím je podoba našeho domova. Člověk má *životní úzkosti*, ve kterých spatřuje své ohrožení. Člověk pocítuje, co je možno zažít z pocitu radosti, kterou získává v práci a jak může vnímat své tělo, to může zahlédnout za pomoci sportování.⁸⁴

---

⁷⁶ Tamtéž, s. 54.

⁷⁷ Tamtéž, s. 54.

⁷⁸ Tamtéž, s. 54.

⁷⁹ Tamtéž, s. 55.

⁸⁰ Tamtéž, s. 55.

⁸¹ Tamtéž, s. 55.

⁸² Tamtéž, s. 55.

⁸³ Tamtéž, s. 56.

⁸⁴ Tamtéž, s. 57.

3.5. Existence, filosofie existence v *Duchovní situaci doby*

To, oč v díle *Duchovní situace doby* běží, je také existence člověka a filosofie existence. Jaspers se zabýval situací člověka v nějakých situacích a tím se silně dotýkal existence. Člověka je možno poznat jinak než za pomoci filosofie existence. Mezi tyto metody patří sociologie, psychologie a antropologie.⁸⁵ Podle Jasperse poznávání člověka skrze tyto obory není filosofické a dodává, že „překračování mezi poznatelného v dogmatických tvrzeních o bytí, o němž se ví, pojímá jako klamnou náhražku filosofování; jestliže by člověk rád unikl svobodě, má to ospravedlnit zdánlivé vědění o bytí.“⁸⁶ Člověk je brán jako pobývání a znalost sebe sama potřebuje pro jednání, které uplatňuje v každodenních situacích či ve svém povolání.

K bytí člověka a konání se Jaspers vyjádřil takto: „Co se skutečně děje, není proto třeba měnit jen zlepšením věcných znalostí, nýbrž k rozhodnutí se dochází teprve bytím člověka; jeho vnitřní postoj, způsob jak se uvědomuje ve svém světě, obsah toho, co jej uspokojuje, je původem toho, co koná.“⁸⁷

Filosofie existence. Jaspers filosofii existence definoval jako myšlení, které pracuje se svou znalostí, která je věčná.⁸⁸ Toto myšlení je myšlením, kterým se chce člověk stát sebou samým.⁸⁹ Tímto myšlením nepoznáváme předměty, ale je nám jasné bytí, kdo tak myslí. „V *kolísání* přivozeném překračováním veškerého světského poznání fixujícího bytí (jako filosofická orientace na svět) *apeluje* na svobodu člověka (jako osvětlení existence) a vytváří prostor jeho nepodmíněného konání v *tvrzení* transcendence (jako metafyzika).“⁹⁰ Ač se zdá být filosofie existence jasná a srozumitelná, tak podle Jasperse „nemůže získat žádnou zaokrouhlenou podobu v nějakém díle a žádné definitivní dovršení jako pobývání nějakého myslitele.“⁹¹ Tato filosofie má svůj původ u Kierkegaardova.⁹² Filosofie existence nemá tu možnost najít nějaké řešení. Může být uskutečněna v myšlení, které je mnohé a uskutečněna je z nějakého původu. Tento původ je aktuální a děje se při komunikaci. Toto pojetí filosofie existence bylo v době psaní

---

⁸⁵ Tamtéž, s. 151.

⁸⁶ Tamtéž, s. 151.

⁸⁷ Tamtéž, s. 152.

⁸⁸ Tamtéž, s. 152.

⁸⁹ Tamtéž, s. 152.

⁹⁰ Tamtéž, s. 152.

⁹¹ Tamtéž, s. 152.

⁹² Tamtéž, s. 152.

Duchovní situace doby vnímáno negativně.⁹³ Filosofie existence tu není od toho, aby hned podala jasný výklad toho, co je člověk. „Filosofie existence by byla ihned *ztracena*, kdyby opět věřila, že ví, co je člověk.“⁹⁴ Jaspers se k filosofii existence vyjadřuje takto, že „pravá filosofie existence je apelující tázání, v němž se dnes člověk opět pokouší přijít k sobě samému.“⁹⁵ Tak trochu kontroverzní je, že Jaspers tvrdí, že „vyjasnění existence, protože zůstává nepředmětné, nevede k žádnému výsledku.“⁹⁶ Nejsme to my, co poznáváme a ani nepoznáváme, co skutečně jsme. Nepoznáváme svou existenci.

3.6. Existence vs. pobývání

Pobývání je nezávislé na existenci. Být v pobývání znamená nedojít k vlastní existenci. Existenci chápe Jaspers jako bytí, které stojí proti bytí světa. Existence se rozplývá v transcendenci, nikoli ve světě. Člověk je v pobývání, je bez zájmu sebe sama přesáhnout, stává se prostým a jednoduchým. Otázka po existenci mu je cizí. *Der Mensch ist im Dasein mögliche Existenz.*⁹⁷ Tato existence je možná. Na spojení člověka a existence se váže pojem smrti, kterou existence nezná.⁹⁸ Existence není cílem, nýbrž je původem filozofujících. Člověk je jako existence více než empirická individualita a více než objektivní neosobní věčnost ve vývoji.⁹⁹ Člověk se stává masou. Co je masa, to ani sám Jaspers se neodvážil vyložit, jen tvrdil, že co je masa, není jednoznačné. Z toho vyplývá, že existence člověka je mnohem cennější než pobývání, masa. Být členem masy je méně než člověk se svojí existencí. Proti stáním se členem masy je pro člověka důležité si uvědomit, že je sám sobě bytím a tím je uskutečněna jeho existence. I přestože, že si člověk uvědomí své vlastní bytí, vymaní se z pout a chapadel masy, tak na něho dotírají meze pobývání. Jaspers mezemi pobývání myslí technický aparát. Proti mezím pobývání se člověk může postavit uměním a zájmem o svého ducha. „... ještě dnes existují vynikající inscenace Mozartových oper, reprodukce nejlepší hudby dřívějších dob, které rozpoutávají bouři nadšení, aniž by se přizpůsobovaly masovým instinktům, naopak s vysokými nároky.“¹⁰⁰

---

⁹³ „„Je to filosofie, která je na čase, ale právě dnes je více viditelná ve svém nezdaru a propadla již povyku, který ze všeho, co vstupuje do našeho světa, dělá nečasový lomoz.“ Tamtéž, s. 153.

⁹⁴ Tamtéž, s. 153.

⁹⁵ Tamtéž, s. 153.

⁹⁶ Tamtéž, s. 154.

⁹⁷ Jaspers, K. *Philosophie*. 4., unveränd. Aufl. Berlin: Springer, 1973. s. 2.

⁹⁸ „Existenz weiss keinen Tod.“ Tamtéž, s. 2.

⁹⁹ Tamtéž, s. 7.

¹⁰⁰ Jaspers, K. *Duchovní situace doby*. Praha: Academia, 2008, s. 129.

4. Otázka viny a existence

4.1. Viny

Jaspers rozdělil vinu do čtyř skupin. *Kriminální vina, politická vina, morální vina a metafyzická vina.*

Kriminální vina jsou zločiny, které se nechají prokázat a jsou to zločiny, které porušují zákony.¹⁰¹

Politická vina, tak té se dopouštějí politici v určitém státě a já jakožto občan tohoto státu nesu vinu za následky činů, protože můj život je podřízen zákonům státu, ve kterém žiji a který se dopouští této viny.¹⁰²

Morální vina spočívá v tom, že za to, čeho se dopustím já sám, tak jsem morálně zodpovědný. Týká se to všech činů, ať už to jsou vojenské či politické, za tyto činy jsem vinen morálně.¹⁰³

Metafyzickou vinu popsal Jaspers následovně: „Existuje solidarita mezi lidmi jako lidmi, v jejímž důsledku je každý spoluzodpovědný za všechno bezpráví a všechnu nespravedlnost na světě, zvláště za zločiny, k nimž dochází v jeho přítomnosti nebo s jeho vědomím. Jestliže jsem neučinil všechno, co jsem mohl, abych jim zabránil, jsem spoluvinen. Jestliže jsem nenasadil svůj život, abych zabránil zavraždění druhých, ale jen přihlížel, cítím se vinen způsobem, který nelze právně, politicky a morálně přiměřeně postihnout.“¹⁰⁴

Každá z těchto vin, má nutně svůj důsledek. *Morální vinu* si připustí pouze člověk, který je zásadový a mající charakter, který mu dovolí uznat *vinu*. *Vina metafyzická*, podle Jasperse „se snad může vyjevit v konkrétní situaci, v básnickém a filozofickém díle, lze ji však sotva osobně sdělit.“¹⁰⁵ „Politická vina se stává morální vinou tam, kde je mocí zničen smysl moci – tj. nastolení práva, étos a čistota vlastního národa.“¹⁰⁶ Z toho vyplývá, že když se moc není schopna omezit, tak tam nastává teror a násilí, v jejichž důsledku je zánik duše a života. Člověk žije v politickém dění ať chce či nechce. Člověk

---

¹⁰¹ JASPERS, Karl. *Otázka viny: příspěvek k německé otázce*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1991. Váhy (Mladá fronta), s. 7.

¹⁰² Tamtéž, s. 7.

¹⁰³ Tamtéž, s. 7.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 8.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 8.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 10.

je vržen již do nějaké politické situace. Jaspers tvrdí, že „vládní stav odcizení většiny vůči politice. Státní moc není pocíťována jako vlastní věc. Člověk nemá vědomí společné odpovědnosti, nýbrž jen politicky nečinně přihlíží, pracuje a jedná ve slepé poslušnosti. Má dobré svědomí jak v poslušnosti, tak v neúčasti na tom, k čemu se držitelé moci rozhodují a co činí.“¹⁰⁷ Takovýto člověk vnímá politickou realitu jako něco, co není jeho, snaží se ji obelstít z důvodu, že by mohl přijít o nějaké své výhody, anebo se obětuje a přijímá tuto realitu.

4.2. Existence v důsledku viny

Jaspers vysvětluje a popisuje, jaké jsou důsledky u té či oné viny. Prvním je zločin, který má být vždy potrestán.¹⁰⁸ Další vina, je vina politická a za tuto vinu jsou zodpovědní především státní představitelé a jako trest přichází náprava s omezením a ztrátou politické moci.¹⁰⁹ U této viny podotýká Jaspers, že se musí jednat o trestné činy, které byly provedeny za války. Třetí je vina morální, ze které „vyrůstá morální náhled a tím i pokání a obroda.“¹¹⁰ Ve vině *metafyzické* je zřejmé, že v člověku se mění jeho vlastní já. Tím před kým se toto vlastní já proměňuje je Bůh. K tomuto můžeme říci, že proměna našeho vlastního vědomí, našeho já, která vyplývá z viny metafyzické, se děje před Bohem.¹¹¹

4.3. Existence a myšlení a existence národa

S existencí člověka je spojeno myšlení. Toto myšlení ukazuje lidi, které vidí v kolektivech. Jedná se o myšlení, které je rozšířené. Existence se pojí s typologií a druhovým pojetím. Typologie a druhové pojetí je možné zaměnit. Jaspers to dokazuje, že „záměna druhového pojetí s typologickým je známkou myšlení v pojmech kolektivů: ti Němci, ti Angličané ti Norové, ti Židé – a libovolně dále: ti Frýzové, ti Bavoři – nebo též: ti muži, ty ženy, to stáří.“¹¹²

Existence lidí spočívá na existenci národa. Jaspers o národu v návaznosti na zločin a vinu si myslel toto, že „národ nemůže heroicky zahynout, nemůže být zločincem, nemůže jednat mravně nebo nemravně; to vše je možné jen v případě jednotlivců, kteří

---

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 10.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 11.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 11.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 11.

¹¹¹ Tamtéž, s. 11.

¹¹² Tamtéž, s. 15.

k němu patří. Národ nemůže být vinen nebo nevinen jako celek – ani v kriminálním ani v politické ani v morálním smyslu.“¹¹³

4.4. Morální vina a existence a vina metafyzická

Morální vinu dává Jaspers do kontextu s německými lidmi po druhé světové válce. Jaspers říká, že chce-li člověk soudit sám sebe, tak toto rozhodnutí patří jen jemu. Morální vinu může, ale zároveň i nemusí člověk cítit. Dokazuje to Jaspersovo tvrzení, že „Hitler a jeho komplicové, tato malá menšina národa, čítající desetitisíce osob, stojí mimo morální vinu, pokud ji sami vůbec nepocítují.“¹¹⁴ Bylo-li tomu takto, znamená to, že tito lidé neměli žádné city, ohledně k činům, kterých se dopouštěli. Proti takovýmto lidem se musí použít násilí, protože tito lidé mají násilí, které k nim patří, za své. Tito lidé těžko cítili morální vinu.¹¹⁵ Tuto vinu mají ti lidé, kteří tuto vinu přijmou a jsou schopni za ni přijmout trest. Jsou to lidé, kteří přehlíželi násilí, protože to bylo pohodlné a někteří z toho měli i osobní výhody.¹¹⁶ Jak ale tito lidé mohli žít a je pro toto nějaké rozdělení? Je to zaprvé „život v masce“¹¹⁷ – takový člověk se přetvařoval a navenek souhlasil s režimem a tím, co režim páchal. Tento se přetvařoval právě proto, aby mohl v takovém režimu, který vládl v Německu žít a nemusel se obávat o život. Zadruhé „falešné svědomí“¹¹⁸ – toto se týkalo převážně mladých lidí, kteří svému svědomí předtím věřili, ale zklamalo se v něm.

Vina *metafyzická*. V *metafyzické* vině se hned ze začátku Jaspers zmiňuje o existenci: „Morálně mohu být povinen nasadit svůj život, je-li naděje na uskutečnění určitého cíle.“¹¹⁹ Zde se zdá, že Jaspers naráží na myšlenku, je-li nutno obětovat svůj život v prospěch *něčeho*, lze položit život, aniž by na to bylo negativně nahlíženo. Jaspers navazuje: „Ale z morálního hlediska neexistuje požadavek obětovat život, vím-li jistě, že se tím ničeho nedosáhne. Z morálního hlediska existuje požadavek dát život v sázku, ne však požadavek zvolit jistou záhubu. Morálně se v obou případech požaduje spíše opak: nečinit to, co je vzhledem k světským účelům nesmyslné, nýbrž zachovat si život pro jejich uskutečňování.“¹²⁰ Ničeho dalšího po smrti již nedosáhneme, máme si tudíž život

---

¹¹³ Tamtéž, s. 16.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 37.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 37.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 37.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 37.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 37.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 43.

¹²⁰ Tamtéž, s. 43.

zachovat a pokusit se o nápravu *toho* na čem se dopouští zla, násilí, bezpráví. Zde se Jaspers dotýká lidské existence. Co však je *metafyzická vina*? „Metafyzická vina je nedostatek absolutní solidarity s člověkem jako člověkem.“¹²¹ Má si člověk zachovat svou existenci a nepomoci tomu, kdo je vražděn, nebo má se pokusit nasadit vlastní život za záchranu druhého? Tuto morální vinu Jaspers myslel v souvislosti s druhou světovou válkou, zločiny proti lidskosti a holocaustem. K dokončení uvědomění si významu viny *morální, politické a metafyzické* Jaspers podává jasný příklad. Jedná se o rok 1938, přesněji listopad, kdy byly zapalovány synagogy a Židé začali být deportováni – v těchto případech se jednalo o vinu jak *morální*, tak *politickou*.¹²² Tyto viny nesli ti, kdo měli moc – armádní činitelé.¹²³ Co se týče v těchto případech při pogromech, kdy se jednalo o existenci člověka, o vině *morální*, dopustili se jí ti, kteří neustávali ve své činnosti, jako by se nic takového nedělo.¹²⁴

4.5. Vina všech a existence a naše očista a existence

Proč nezačít položením otázky, zda je to vina všech? Tato kapitola v sobě skrývá myšlenky na lidskou existenci. Jedna z Jaspersových myšlenek zní: „Základní skutečnost, že všichni jsme lidé, nás opravňuje k této starosti o lidství vcelku. Jsme prodchnuti vášnivým puzením zůstat spojení – nebo znovu spojení získat – s lidmi jako lidmi.“¹²⁵ K existenci člověka podle tohoto tvrzení patří být ve spojení s ostatními lidmi. Co se změní pro lidi, kteří jsou na straně poražených a jak se k nim zachovají vítězové? Jaspers tyto vítěze nejenže popisuje, ale ukazuje na existenci člověka ve stínu vítězů: „Ale ti druzí jsou lidé jako my. A v jejich rukou je budoucnost lidstva. Jsme jako lidé – celým svým životem a možnostmi své podstaty – vázáni na jejich jednání a jeho důsledky. Proto je pro nás vždycky jakoby vlastní věci vypátrat, co chtějí, myslí a konají.“¹²⁶ Na vítězích závisí osud poražených. Vraťme se však k názvu této kapitoly: „Říká se sice, když se hovoří o německé vině: je to vina všech – skryté všeobecné zlo má spoluvinu na tom, že zlo propuklo na tomto místě, v Německu.“¹²⁷ Zde je řečeno to, co je již zřejmé a to, že to

---

¹²¹ Tamtéž, s. 44.

¹²² Tamtéž, s. 45.

¹²³ Tamtéž, s. 45.

¹²⁴ Tamtéž, s. 45.

¹²⁵ Tamtéž, s. 67.

¹²⁶ Tamtéž, s. 68.

¹²⁷ Tamtéž, s. 70.

je vina všech obyvatel Německa, bez rozdílu na pohlaví a postavení v hierarchii německé společnosti.

V pátrání po *existenci* člověka se bude pokračovat v kapitole, která se nazývá *Naše očista*. Občan náleží do státu a stát je tvořen občany. Lidé ve svém státě spolu komunikují a skrze komunikace si uvědomují svůj národ. Má-li se změnit národ, tak je k tomu potřeba proměna myšlení lidí. Změnou myšlení dochází k tzv. očištění. Očistu charakterizoval Jaspers takto: „Že hovoříme v souvislosti s otázkou viny o očištění, to má dobrý důvod. Musíme se očistit od viny, jak ji každý z nás v sobě nalézá, pokud je tato očista možná cestou nápravy, pokání, vnitřní obrody a proměny.“¹²⁸

4.6. Pochopení sebe sama, lidské založení a existence

S existencí člověka se pojí pochopení sebe samého. Co se týče odrážení výčitek u německého obyvatelstva, do kterého se Jaspers po válce zařazoval, tak právě ve výše zmíněném odrážení výčitek se řadí pochopení sebe samého. Tím co se v Německu stalo, to by mělo být zájmem každého Němce a z toho vyplývá vědomí o sobě. Zde se jedná o narážku na proběhlou válku a zločiny proti lidskosti.

Lidské založení v návaznosti na existenci. Založení člověka se dotýká existence. Zásadní myšlenka, která se silně dotýká existence člověka, zní takto: „Zabýváme-li se tedy filozoficky otázkami viny, je vždycky prvním požadavkem se zabývat sebou samým. Díky tomuto požadavku vyhasíná citlivost k výčitkám i puzení vyznat se z viny. Dnes je tento všeobecný lidský jev, který psychologicky líčím, nerozlučně spjat s vážností naší německé otázky. Naším nebezpečím je dvojí scestí: vyznávat vinu společně s bédováním, při němž se člověk vzdává sám sebe, a uzavírat se ve vzdorovité pýše.“¹²⁹ Pokud se chceme zabývat otázkou viny, musíme začít u sebe – bavíme-li se o otázce viny v rovině filozofické. V důsledku tohoto požadavku se nás výčitky nemusejí tolik dotknout a nemusíme se k vině doznat. Vyznání se z viny je pouze psychologické a týká se německé otázky, ke které se Jaspers hlásí, když tuto otázku vztahuje na všechny, nevyjímaje i sám sebe.¹³⁰ Svoji vinu může člověk projevit nahlas, přiznat se nebo se uzavřít sám do sebe a v sobě tuto vinu nést. Co však je rozhodující, je toto: opravdově může žít jen ten, kdo byl naprosto poražen a dal přednost životu před smrtí.¹³¹ V této definici rozhodujícího si

---

¹²⁸ Tamtéž, s. 72.

¹²⁹ Tamtéž, s. 76.

¹³⁰ Tamtéž, s. 52.

¹³¹ Tamtéž, s. 76.

povšimněme narážky na existenci – *přednost života před smrtí* – a poté rozhodnutí se pro *život s vědomím smyslu*. Rozhodneme-li se strávit život jako bezmocní a rab, to už je akt, který je vážný, a takto žít dává lidskému životu základ.¹³² Co dalšího může ovlivnit existenci člověka po válce, za předpokladu, že bude-li Německo poraženo, je řízení světa z dvou míst, dvou zemí, dvou měst, dvou politických systémů. Washington, demokratický, kapitalistický a Moskva, komunistická. Jaspers toto dokládá, když tvrdí: „Brzy na jaře roku 1932 vyslovil jistý německý filozof prorocství, že za 10 let bude svět politicky řízen již jen ze dvou pólů: z Moskvy a Washingtonu; že Německo se mezitím stane v politickozeměpisném ohledu bezpředmětným pojmem a bude už existovat jen jako duchovní mocnost.“¹³³

4.7. Člověk, vina, existence a cesta očisty v *Otázce viny*

Člověk je vydán vině, která je totální a dotýká se celého národa. Jak se člověk asi v takovéto situaci může cítit? Jaspers toto cítění v situaci popsal: „Cítím se vydán totální vině, při níž mé vlastní jednání hraje sotva ještě nějakou úlohu. Jsem-li tím, kdo ztrácí, pak je metafyzická bezvýchodnost vcelku něčím, co mě sráží. Jsem-li tím, kdo získává, pak mám kromě svého úspěchu ještě dobré svědomí, pocit, že jsem lepší.“¹³⁴ Kde se uskuteční náprava v tomto případě? Uskuteční se jediné v jedinci.

Cesta očisty. Zprvu se musí uvést, co to vlastně očista je. Očistou je myšlena náprava.¹³⁵ Byla-li zde výše řečena vina *politická*, tak té se týká očista i jí. Musí být obnoveno zčásti to, co bylo Německem, ovládaném Hitlerem zničeno. Podle Jasperse je náprava ještě něco víc. Té však musí něco předcházet a tím je: „Kdo je jednou vnitřně zasažen vinou, na níž má podíl, chce pomáhat každému, komu zvučle bezprávného režimu ublížila.“¹³⁶ Musí se mít na paměti, že se nesmí zaměřovat dvě motivace k nápravě. Jedna je, „pomáhat tam, kde je bída, lhostejno čím, prostě proto, že bída je blízko a vyžaduje pomoc.“¹³⁷ Druhá spočívá v přiznání práva lidem, na kterých se hitlerovský režim dopustil zločinů proti lidskosti.¹³⁸

---

¹³² Tamtéž, s. 77.

¹³³ Tamtéž, s. 78.

¹³⁴ Tamtéž, s. 82.

¹³⁵ Tamtéž, s. 85.

¹³⁶ Tamtéž, s. 85.

¹³⁷ Tamtéž, s. 85.

¹³⁸ Tamtéž, s. 85.

Více než náprava je očista.¹³⁹ Očista je spojena s lidskou *existencí*. Jaspers očistu definoval takto: „Očista je cestou člověka jako člověka. Očista prostřednictvím rozvinutí myšlenky viny je přitom jen momentem. Očista se neděje především vnějšími činy, vnějškovým odčiňováním, magií. Očista je spíše vnitřní pochod, který není ničím, co lze jednou provždy vyřídit, nýbrž neustávajícím procesem, v němž se člověk stává sebou samým. Očista je věcí naší svobody. Stále znovu stojí každý na rozcestí: jedna cesta vede k očistě, druhá do nečistoty.“¹⁴⁰ Aby mohlo být Německo opět politicky svobodné, musí se podrobit očistě.

Politická svoboda. Politická svoboda je stav jednotlivce – občana státu - , který „cítí svou společnou odpovědnost za politiku svého státu.“¹⁴¹ Z toho vyplývá, že bez očisty duše není možná politická svoboda. Když bylo řečeno, že je očista spojena s naší existencí, bylo to málo. A proto na závěr k *cestě očisty* bude zcela naposled použito slov Jasperse: „Očista nás osvobozuje. Chod věcí není v rukou žádného člověka, i když člověk může dojít nad všechny výpočty daleko ve způsobu, jak dirigovat svůj život. Protože trvá nejistota a možnost nového a většího neštěstí, protože z proměny ve vědomí viny nikterak přirozeně nevyplývá, že bychom měli být odměněni novým štěstím života, můžeme se očistou osvobodit jen v tom smyslu, že budeme připraveni na to, co přijde. Čistá duše může žít v opravdovém napětí, které pochází z toho, co se chce tvářit v tvář úplné záhubě v lidském světě neúnavně angažovat pro to, co je možné.“¹⁴²

---

¹³⁹ Tamtéž, s. 86.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 86.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 87.

¹⁴² Tamtéž, s. 88.

Závěr

Práce se zabývala filosofií existence u Karla Jaspere v kontextu mezních situací, Duchovní situací doby a Otázkou viny. S Jaspersovou filosofií existence musíme zmínit také komunikaci, svobodu, šifry transcendence a objímající. Jaspers není jediným filosofem, který se o existenci zajímal. Mimo něj můžeme jmenovat Kierkegaarda, Sartra a Camuse. Mezi existencialisty patří také český filosof Jan Patočka. Pojem existence se poprvé objevil ve 20. století. Bez člověka by filosofie existence nebyla možná, jak jsme si mohli všimnout ve výše uvedené práci. Existence je něco, co nás obklopuje vždy a všude. Úvod práce nám ukázal, jak bude práce koncipována. Bylo mnoho čerpáno z Jaspersových děl, od kterých se odvíjely následující kapitoly, které sledovaly existenci. Díla, ze kterých bylo čerpáno, jsou *Philosophie II. Existenzerhellung* – kapitola *Mezní situace*, *Duchovní situace doby*, *Otázka viny (Příspěvek k německé otázce)*.

Člověk a existence, existence a člověk. Nebýt člověka nebyla by ani existence. V úvodu bylo řečeno, že existence je vždy a všude. Aby mohl člověk filosofovat, musí uchopit sám sebe jako existenci, protože filosofie vždy pochází z myšlení, následně z mluvené či psané formy od člověka. Ale na to, aby mohl člověk filosofovat, musí myslet a mít rozum, protože filosofie a rozum spolu souvisí. Existence není cílem, nýbrž původem filosofování, na kterém se drží. Je-li řeč o existenci v pojetí Karla Jaspere, tak je nutno dodat další spojení a tím jsou *šifry transcendence*.

Šifry jsou naukami o náboženství a tato náboženství dala podnět k reflektování po celém světě. Existence, aby mohla fungovat, tak musí používat komunikaci, řeč. Máme-li vyzdvihnout, co je nejpodstatnější v každé kapitole, tak je to toto: dříve než se vyzdvihneme to nejpodstatnější z kapitoly *Existence a mezní situace*, tak je nutno podotknout, že to nejpodstatnější z kapitoly *Filosofie existence* bylo zmíněno již výše. Z kapitoly *Existence a mezní situace* je nejdůležitější, že každý člověk se ocitá v nějaké situaci a člověk je Jaspersem určen jako pobývání, které je v nějaké situaci. Není rozdílu, říci, že existujeme nebo se nacházíme v mezních situacích. Poslední, co z této kapitoly vyzdvihneme je, že existence se děje neustále a čas je pro ni nepodstatný. Tím, že jsme, jsme nadčasoví.

Duchovní situace doby a existence. Zprvu byla popsána *situace doby*, následně pojem *duchovní*. Z toho nám vyplynulo zobrazení celého sousloví *duchovní situace doby*. *Duchovní situace doby*, člověk v ní je duchem a situací vlastního člověka je duchovní

situace, tato situace se děje neustále a člověk je do této situace vržen. Lidé se mají podle Jasperse zajímat o *situaci doby*. Člověk se má snažit pochopit svět, ve kterém žije. Důležitým pojmem je *pobývání*. V pobývání jsme, pobýváním je život. S tímto pobýváním a existencí člověka je spojena technika a aparát. Člověk je též i členem masy a masa se snaží člověka pohltit a ovlivnit. V díle, o kterém se nyní zmiňuji, se také objevuje existence člověka a filosofie existence. Tím, že se člověk ocitá v nějakých situacích, tím se Jaspers silně dotýkal existence. Filosofie existence byla Jaspersem definována jako myšlení, které pracuje se svou znalostí. Člověk se chce stát sebou samým, ale nepoznává svou existenci, přesto se může ukázat proces vyjasňování.

Otázka viny a existence. Stejně jako dvě předešlé kapitoly, je i tato kapitola zaměřena na existenci s přihlédnutím k dílu, ze kterého vzešla. V tomto případě se jedná o dílo *Otázka viny (Příspěvek k německé otázce)*. *Otázku viny* napsal Jaspers jako svou reflexi na druhou světovou válku a dění v Německu během ní. Nejen, že v tomto díle svaluje vinu na všechny obyvatele Německa, ale i poukazuje na existenci člověka. Vinu rozdělil Jaspers do čtyř skupin, *kriminální, politická, morální a metafyzická*. Každá z těchto vin má nutně svůj důsledek. V této kapitole je jedna část, která se nazývá *Existence a myšlení*. Nebylo by myšlení bez existence. Pro Jasperse je důležité spojení existence s národem. Existence národa spočívá na existenci lidí. Je nezpochybnitelná vina německého národa na událostech, které se odehrávaly za druhé světové války. Tato válka zasáhla do životů mnoha lidí, mnoha lidem život vzala. Aby Jaspers trochu zmírnil vinu, která padla na Německo a jeho obyvatele, kteří krom toho, že byli Němci, neměli osobně nic společného s holocaustem a válečnými zločiny, tak přichází Jaspers v *Otázce viny* s cestou očisty, která se týká též existence. Očista je náprava. Politická náprava spočívá v tom, že co Hitler zničil, musí být obnoveno. Dosažení nápravy vede skrze přiznání práv lidem, na kterých bylo dopuštěno zločinů proti lidskosti. Očista se děje vnitřně. Bez očisty duše není možná politická svoboda.

Co se týče psaní této práce, bylo to pro mě více přínosem. Díky této práci jsem se seznámil více s dílem Karla Jasperse, při hledání myšlenek, které mi pomohly napsat tuto práci.

Bibliografie

Primární literatura:

- JASPERS, Karl. *Philosophie II.* 4., unveränd. Aufl. Berlin: Springer, 1973. 440 s.
- JASPERS, Karl. *Mezní situace* (přel. Václav Němec). Praha: Oikoymenh, 2016. 103 s.
- JASPERS, Karl. *Duchovní situace doby* (přel. Milan Váňa). Praha: Academia, 2008, 191 s.
- JASPERS, Karl. *Otázka viny* (přel. Jiří Navrátil). Praha: Academia, 2006, 143 s.
- JASPERS, Karl. *Šifry transcendence* (přel. Vlastimil Zátka). Praha: Vyšehrad, 2000, 140 s.
- JASPERS, Karl. *Úvod do filosofie* (přel. Aleš Havlíček). Praha: Oikoymenh, 1996, 119 s.
- JASPERS, Karl. *Filosofická víra* (přel. Aleš Havlíček, Břetislav Horyna, Jan Sokol, Mario Stretti). Praha: Oikoymenh, 1994, 106 s.

Sekundární literatura:

- Havelka, M. Karl Jaspers: *Život a dílo*. In: Jaspers, K. *Šifry transcendence* (přel. Vlastimil Zátka) Praha: Vyšehrad, 2000, 140 s.